

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm XVIII. Causam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

NOTANDVM I. Si laicus cum clerico litiget coram Iudice ecclesiastico, proceditur secundum leges fori ecclesiastici, non ciuilibus, c. quod clerici 9. de foro competente. l. 3. §. testes. de testibus; licet enim secundum leges ciuiles ante sententiam definitiuam appellare non liceat, quia tamen secundum canones etiam à sententiâ interlocutoriâ appellare licitum est, allatâ causa rationabili c. super 12. iuncto c. vt debitus. 59. de appellationibus, idem id feruari etiam debet, si laicus in foro ecclesiastico litiget.

NOTANDVM II. Licet ob defectum iustitiæ in foro seculari Iudex ecclesiasticus cognoscere possit de causis pertinentibus ad forumulare, c. ex transmissa. c. licet. hoc tit. non tamen vice versa ecclesiastici iudicis defectum secularis iudex supplere potest, Ratio discriminis duplex est: Prima, quia Iudex secularis incapax est iurisdictionis ecclesiasticæ, saltem vt iure ordinario eam exerceat, sicut dixi c. 2. hoc tit. sed Iudex ecclesiasticus capax est iurisdictionis eius, quæ de rebus ciuilibus etiam inter laicos exerceatur. Imò olim consuetum erat, vt causæ ciuiles fidelium ad Episcopum loci deferrentur, vt ostendi lib. 1. tr. 5. part. 5. cap. 8. n. 6. & lib. 3. tr. 6. c. 1. n. 2. Altera, quia Iudex maior minoris iudicis negligentiam supplet, non minor maioris: vt hic ait Abbas n. 7. sed Iudex secularis minor est Ecclesiastico, eique ratione altioris finis subordinatus. argum. c. denique, & Extrauag. vnâ sanctam, de maioriore.

CAPITVLVM XVIII.

Causam.

PARAPHRASIS.

Inter Abbatem & conuentum Vindonensem atque Archidiaconum Carnotensem controuersia erat de iure recipiendi procurationes, eam Papa Archidiacono & alijs quibusdam commiserat, sed quia postea intellexit, tunc Archidiaconum similem penè controuersiam habere, ac proinde

suspectum esse, tanquam qui Archidiacono Carnotensi faueret, idem in locum eius Decanum subrogauit, præcipiens, vt is literis prioribus non obstantibus, in causâ vnâ cum alijs delegatis procedat.

SVMMARIVM.

1. Iudex vni parti litigantium nimis fauens, vt suspectus recusari potest ab altera parte.
2. Recusari etiam potest iudex, qui vt priuatus consimilem causam agit.
3. Licet Ordinarius, si causam alteri delegauit, absolute reuocare hanc potestatem posset, non tamen decet, vt sine causâ id faciat.

NOTANDVM I. Si Iudex vni parti litigantium nimis fauere censeatur, vt suspectus recusari potest ab altera parte, ac peti à Superiore, si ille delegatus sit, vt alius in locum eius subrogetur. Vide quæ dixi in c. causam, 17. de officio delegati. sed

Quæritur causa, cur Iudex consimilem causam agitans recusari possit. Resp. Quia præsumptio est ipsum ita iudicaturum, sicuti pro se iudicari cupit, ne sibi ipsi contradicat, aut non eo iure utatur erga alios, quo iure cupit agi erga se ipsum. Exemplum habes: Dubitatum erat, num monasterium ratione visitationis & procurationis subiectum esset Archidiacono Carnotensi, similem autem controuersiam cum monasterijs quibusdam habebat Archidiaconus Parisiensis; quòd si is Iudex sit in priore causa, facile adduceretur, vt pro Archidiacono Carnotensi iudicaret: si enim contra ipsum iudicaret, suam ipsius causam, quam similem gerit, indirectè damnare videretur.

NOTANDVM II. Licet Ordinarius, si causam alteri delegauit, absolute reuocare semper possit potestatem, l. iudicium 58. ff. de iudicibus, non tamen decet, vt sine causâ reuocet, quamobrem Pontifex hinc causam reuocationis dedit. Ita Ioan. Andreas hic n. 4. argum. l. litigatores. ff. de arbitris. Ex quo infertur, si in secundo rescripto non fuisset reuo-

reuocatio prioris commissionis expressa, præsumendum fuisse, quòd per subreptionem vel obliuionem rescriptum emanasset, argum. c. ad hoc, 12. de sententiâ excommunicationis.

CAPITVLVM XIX.

Exhibita.

PARAPHRASIS.

Rabanus electus erat in Episcopum Vindunensem, huic electioni se opposcentes Archidiaconus & alij, impetrarunt literas papales ad Episcopum Parisiensem & coiudices sub eâ formâ, vt vocatis vocandis, super propositis & alijs, quæ negotium concernunt, inquirerent veritatem, cum autem coram his Iudicibus electis obijceret aduersarijs partim conspirationem aduersus se, partim excommunicationem, offerens se ad exceptiones has probandum, iudices interlocuti sunt, quòd de his obiectis & negotio principali simul inquirere vellent, ideòque quasi non Iudices, sed inquisitores constituti essent, volebant exceptiones admittere, sed super exceptionibus & negotio principali pariter procedere cogitantes, lite etiam super negotio principali non contestata, procedebant ad testium receptionem iuris ordinem peruertentes: quamobrem electus appellauit ad Honorium III. quialijs à se delegatis iudicibus scribit ac mandat, cum causa illa prioribus iudicibus non per modum inquisitionis, sed iudicialis processus commissa fuerit, ideò si constiterit ob dicta grauamina, vel vnum eorum, appellatum fuisse, vt in irritum reuocentur, quæ post appellationem attentata sunt, ac postea secundum priorum literarum tenorem, vti iustum fuerit, procedant.

SVMMARIVM.

1. Iudex procedere potest duplici modo: ex mero officio, vel ad instantiam alterius

impetrantis, aut prosequi volentis inquisitionem, qui succedit loco accusatoris. Si hoc secundo modo, obseruandus est processus iudicialis: si primo, iudex statim procedit ad productionem testium seu super iudicijs, seu super ipso crimine.

2. Qui conspirant ad aliquem persecutum, vt tanquam inimici, ab accusatione repellendi sunt.
3. Appellatiui locus est, etiam si sententia iudicis ipse in irrita sit.

Pro intellectu huius capituli aduertit ex Durando in speculo lib. 3. p. 1. tit. de inquisit. §. 1. n. 10. & §. 3. quòd Iudex duobus modis procedere possit, v. g. de electo, num ob crimen repellendus sit. Primò, ex mero officio, excitatus nimirum publicâ famâ, quæ & clamorosa populi insinuatio vocatur in inquisitionis, 29. §. 3. de Inquisit. Secundò, si aliquis impetret, aut prosequi velit inquisitionem, & iste succedit loco accusatoris, sicuti notauit Clarus q. 10. quamobrem libellum offerre debet, & litem contestari, atque vno verbo iudicialis processus obseruandus est, saltem spectato antiquo iure. Iure autem nouo Clement. 1. hoc tit. si contra electionem aliquis opponat se, de plano, & sine figurâ iudicij procedendum est. Possunt etiam exceptiones opponi querenti, seu promouenti inquisitionem, vt quòd sit excommunicatus, infamis, ita vt prius de exceptionibus his cognoscendum sit, quàm ad causam principalem deueniatur, sicuti hic Innocentius monet. Verùm si Iudex ex mero officio, & à nullâ priuatâ personâ motus procedat, tum ijs, quæ dixi, locus esse non potest, sed statim Iudex procedet ad productionem testium seu super iudicijs, videlicet infamiâ, si citatus neget se infamatum, vel super ipso crimine.

Iudices itaque in casu huius capituli existimantes sibi ex mero officio inquirendum esse de electo, neque iudicialium ordinem obseruare, neque exceptiones contra opposcentes se, seu querulantes admittere volebant, quâ in re grauius errarunt, quia ex formâ rescripti Apostolici colligere poterant,